

OBSAH

ÚVOD	13
I. PROPAGANDA V SOUVISLOSTECH	16
I.1 Stručně k pojmu	16
I.2 Ideologie a propaganda	19
I.3 Definice propagandy	21
I.4 Sociální předpoklady moderní propagandy	32
I.5 Typologie propagandy	35
I.6 Kontrapropaganda	41
I.7 Mechanismy působení	44
I.8 Sociálně psychologické aspekty propagandy	49
I.9 Filmová propaganda	55
I.10 Základní techniky audiovizuální propagandy	58
II. PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA	66
II.1 Rakousko-Uhersko a Německo	67
II.2 Film v předvečer války	68
II.3 Přípravy filmu na válku	71
II.4 Pohřeb arcivévody	73
II.5 Srbsko	74
II.6 Vypuknutí Velké války	75
II.7 Organizace válečné kinematografie	77
II.8 Obrazy začátku války	78
II.9 Válečná filmová propaganda	80
II.10 Film mezi frontou a zázemím	83
II.11 Genderová revoluce	86
II.12 Reportáže z bojišť	89
II.13 Hrané filmy	90
II.14 Filmová propaganda na frontě	91
II.15 Polní kino	93

II.16	Filmová propaganda v českém prostředí	94
II.17	Německá filmová propaganda	98
	NĚKTERÉ FILMY ZMÍNĚNÉ V KAPITOLE	106
III.	MEZIVÁLEČNÉ OBDOBÍ	124
III.1	Situace na kontinentu	124
III.2	Historie – prostor pro konflikt	125
IV.	RUSKO A SOVĚTSKÝ SVAZ	132
IV.1	Válečná filmová propaganda v Rusku	132
IV.2	Propaganda a represe	135
IV.3	Funkce ideologie	141
IV.4	Kánon socialistického realismu: umění nástrojem propagandy	146
IV.5	Témata	150
IV.6	Hrdina – nový člověk	153
IV.7	Typologie hrdiny	156
IV.8	Sovětská kinematografie	159
IV.9	Řízení sovětské kinematografie	160
IV.10	Filmová distribuce	165
IV.11	Filmová tvorba	166
IV.12	Animovaný film	168
IV.13	Dokumentární film	173
IV.14	Hraný film	185
IV.15	Zvukový film – předválečná příprava a válečná propaganda	202
IV.16	Technický vývoj a řízení válečné kinematografie	203
IV.17	Dokumentaristická propaganda za druhé světové války	204
IV.18	Sovětský předválečný a válečný hraný film	208
	NĚKTERÉ FILMY ZMÍNĚNÉ V KAPITOLE	215
V.	NACISTICKÉ NĚMECKO	244
V.1	Německo po válce	244
V.2	Proměny společnosti	244
V.3	Program NSDAP	245
V.4	Některé paralely	249
V.5	Převzetí moci	251
V.6	Mediální situace po převzetí moci NSDAP	252
V.7	Nacistický myšlenkový svět	253
V.8	Estetika nacionálního socialismu	254
V.9	Mýty	258
V.10	Rituály	266

V.11 Goebbels	269
V.12 Rozhlas	272
V.13 Kinematografie	273
V.14 Řízení filmové tvorby	276
V.15 Filmová tvorba	279
V.16 Animovaný film	281
V.17 Dokumentární film	284
V.18 Hraný film	310
V.19 Nacistická televize	323
V.19.1 Technické aspekty	324
V.19.2 Očekávané společenské působení	325
V.19.3 Televizní program	326
V.19.4 Konec nacistické televize	330
V.20 Případ propagandistické konfrontace: Katyň	330
V.20.1 Fakta	333
NĚKTERÉ FILMY ZMÍNĚNÉ V KAPITOLE	335
VI. ČESKOSLOVENSKO	360
VI.1 Stát, kinematografie a propaganda	361
VI.2 Filmová tvorba	366
VI.3 Hraný film	371
VI.4 Protektorát Čechy a Morava	378
VI.5 Kinematografie v Protektorátu Čechy a Morava	379
VI.6 Podmínky filmové tvorby	383
VI.7 Distribuce	386
VI.8 Protektorátní filmová tvorba	387
VI.8.1 Animovaný film za protektorátu	387
VI.8.2 Dokumentární film za protektorátu	389
VI.8.3 Hraný film za protektorátu	395
VI.8.4 Antisemitismus v českém protektorátním filmu	396
NĚKTERÉ FILMY ZMÍNĚNÉ V KAPITOLE	399
VII. STUDENÁ VÁLKA	406
VII.1 Situace v Evropě po druhé světové válce	406
VII.2 Fáze střetu	411
VII.3 Role Sovětského svazu	418
VII.4 Témata propagandy	418
VII.5 Film a televize ve studené válce	421
VII.6 Sovětská filmová propaganda v období studené války	422
VII.7 Animovaná propaganda	422

VII.8 Dokumentární propaganda	425
VII.9 Hraná tvorba	430
VII.10 Sovětská televize	444
VII.10.1 Technické aspekty	444
VII.10.2 Vývoj televizního programu	447
VII.10.3 Rok 1968 a jeho ohlasy v sovětské a ruské televizi	452
VII.10.4 Sedmdesátá léta	463
VII.10.5 Struktura programových redakcí	467
VII.10.6 Konec sovětské televize	469
NĚKTERÉ FILMY A TELEVIZNÍ POŘADY ZMÍNĚNÉ V KAPITOLE	473
VIII. ČESKOSLOVENSKÁ FILMOVÁ A TELEVIZNÍ PROPAGANDA	
V OBDOBÍ STUDENÉ VÁLKY	492
VIII.1 Sovětizace československé společnosti	492
VIII.2 Znárodnění kinematografie	495
VIII.3 Filmové slavnosti – návaznost na protektorát	496
VIII.4 Téma nenávisť	499
VIII.5 Téma poctivé práce pro budoucnost	500
VIII.6 Proměna znárodněné kinematografie v roce 1948	505
VIII.7 Filmová tvorba	507
VIII.8 Animovaný film	508
VIII.9 Dokumentární film	509
VIII.10 Československý armádní film	521
VIII.11 Hraný film	524
VIII.12 Normalizace	541
VIII.13 Normalizační kinematografie	543
VIII.14 Československá televize	555
VIII.14.1 Technické aspekty	557
VIII.14.2 Program ČST	558
VIII.14.3 Zpravodajství	559
VIII.14.4 Publicistika	561
VIII.14.5 Zábavné pořady	571
VIII.14.6 Pořady pro děti a mládež	572
VIII.14.7 N seriálová dramatická tvorba	573
VIII.14.8 Seriály	575
NĚKTERÉ FILMY A TELEVIZNÍ SNÍMKY ZMÍNĚNÉ V KAPITOLE	584
ZÁVĚR	602

SUMMARY	605
POUŽITÉ ZDROJE	608
PŘÍLOHY	646
POZNÁMKA K OBRAZOVÉ DOKUMENTACI	650
SEZNAM OBRÁZKŮ DOPROVÁZEJÍCÍCH KAPITOLY	651
JMENNÝ REJSTŘÍK	652

války – dvě porážky a jedna studená. V prvních dvou hrála propaganda významnou roli. Je poslední byla čistě propagandistická. Součástí s prvními dvěma válkami se vyvíjely dvě totalitní ideologie a z nich odvozené kruté politické režimy – komunistas a nacismus, jimž tato práce věnuje nepřetřítelnou pozornost. Poté, co poválečná převaha USA na poli jaderných zbraní zabránila Sovětskému svazu rozpoutat další horkou válku, transformovalo se mocenské soupeření v propagandistický střet války studené. Utlačovat ideologického konfliktu v devadesátých letech minulého století vyvolala další mírové úsilí nad světem. Ukazuje se však, že to právě jen o válce, propaganda nezmizela, jen na čas poklesla její intenzita. Proto má smysl zabývat se jí, studovat její vývoj, podmínky, v nichž působí, techniky a formy.

V poslední době vyšla o filmové a televizní propagandě řada prací. Téměř všechny se věnují výlučně hranému filmu. Je to pochopitelné, protože hraný film je nejatraktivnější a nejdřívejší segment filmové tvorby, je mu věnována největší pozornost publika, kritiky i politiků. Ukazuje však líce, umělé světy, v němž platí pravidla odpovídající názorům a postojům tvůrců, případně tvůrci přelát. V hraných filmech s propagandistickými záměry žijí hrdinové přehledně rozdělení na kladné a záporné, podle ideologie, již slouží. Jsou součástí narativu a ve spojení s vizuálními prostředky filmu dokážou vzbudit u diváka nácty i silné emoce, které jsou však kalkulovanou součástí propagandy. Jak je to ale s reálným dopadem? Jž Grierson upozorňoval na persvazivní sílu dokumentárního filmu: Je silnější přiznaná fikce nebo (často zmanipulovaný) obraz skutečnosti, který se vydává za skutečnost, tedy „skrytá“ fikce? A co animovaný film? Kresleného nebo loutkového panáčka někdo nebude považovat za reálnou bytost, ale karikatura (o níž prakticky vždycky jím) má také svojí přesvědčovací sílu, třebaže působí na jiné vrstvy vědomí a jiným způsobem, často i na jiný segment publika. Pokusíme se zde načrtnout vývoj audiovizuální propagandy v animovaném, dokumentárním i hraném filmu a zmíníme se i o propagandě televizní.

1 GRIERSON, Gordon John Clifford, 1946, s. 79-81.